

Erlend Wichne (Norsko)

Básník, spisovatel a překladatel. Věnuje se překladům z francouzštiny, přednáší translatologii na Agderské univerzitě. Vydal několik básnických sbírek a román *Sankthans* (Svatojánský večer). Ústředním motivem je svatojánský oheň a otázka, zda lze v takovém ohni spálit třeba i zradu.

ukázky přeložili Petra Mikulášová, Ivan Petlan

Superokno

z pamfletu *Superokno*, 2021

naslouchat studni ve zdánlivě nekonečném jménu každodennosti

naslouchat té studni, když oči pozorují vrt ve smyslu každodennosti
absence detailů, okraj zapomenut, hoří

poslouchat každodenní křik do dlaně z předmětů v oku

oči

jakoby mysl

jakoby hlasy spolu

a jakoby kůže a dlaně

jakoby uši

jakoby krev

proudí zpět do chodidel

a učiní z jednoho že byl

že je a že může být

na kterékoli

a kohokoli zdi

superokno křiklavé

světlé
jako by mohlo křičet

že bude!

pozoruji tě napříč tebou

nalévám ti ze tvé nálevky

a co s tím děláš ty?

a co to dělá s tebou?

a co děláš ty s tím

a co že to dělá s tebou

zadržet dech

země

lebky

světla

vzduchu

rámu

v tom každodenním

vzduch je takový... tak hustý

propustný

a velmi velmi průsvitný

v tom každodenním

jak se vybírají vzorce chování

jako pomeranč

jako španělskojazyčný citrusový průmysl

jako každý den

každý den v tom denně pracuje

(Po celou dobu je to moře ve mně...)

ze sbírky *Moře, řemeslo*, 2015

Po celý čas je ve mně to moře, co spolklo Sleipner a jiné lodě
Celou dobu je ve mně to moře, co s hřmotem doráží na břehy a hory, zatímco ke člověku
z velké dálky zaznívá jen šum
Celou dobu je ve mně to moře, co se v něm potápíme za hvězdicemi
Celou dobu je ve mně to moře, kde nelze dýchat plícemi
Celou dobu je ve mně to moře s tlakem a hlubinami, jež jsou obrovské
Celou dobu je ve mně to moře, co se na něm slunce mihotá
Celý čas je ve mně to moře, co je plné ryb
Celou dobu ve mně klidně stojí to trpké a nežijící moře
Celou dobu mi hoří Balkeho moře v útrokách
Celou dobu mi na mém moři spočívá na tisíc dřevěných člunů
Celou dobu je ve mně to moře, kde se započal život
Celou dobu je ve mně to moře, co nás přežije
Celý čas je ve mně to moře, co z něj velryby vyskočí a znovu do něj plesknou
Celou dobu je ve mně to moře, co je ledové a nebezpečné
Celou dobu je ve mně to moře, co na něj Keltové vysílali své mrtvé
Celou dobu je ve mně to moře, co se v něm ty i já nakonec utopíme
To moře, co ho překračují uprchlíci
Celý čas je ve mně to moře, co je ho vidět z pevniny
Celou dobu je ve mně to moře, co si v něm každé léto hraji s bratry
Celou dobu je ve mně to moře, co na něm kámoš jezdí na člunu
Kde leží jejich kameny
Celou dobu je ve mně to moře, co stále v sobě nemá téměř nic popsaného
Celou dobu je ve mně to moře, co u něj žijeme už miliony let
Celou tu dobu šplouchá na pláže a oblé skály

(Jako vlna...)

ze sbírky *Moře, řemeslo*, 2015

Jak jedna
vlna zmizí moře,
pokud ustane.
Vše
padá na
místo.
Tak dorážej, příboji,
těžký a mohutný; a
šplíchej, moře,
nežijící
moře.

Moře Pedera Balkeho

ze sbírky *Moře, řemeslo*, 2015

Balke
věřil
že, moře
je
z tekoucího
plamene.

(Venku jsou lidé na člunech...)

ze sbírky *Moře, řemeslo*, 2015

(
Támhle jsou lidé na člunech.
Vyjíždějí na moře v takové mlze?
Dnes je úplně černá.
)

Dřevěná lebka

ze sbírky *stromy / pád / třepetání / stát / vrchol / skok*, 2016

Popošel jsem k muži, který postával sám u nějakého houští. Upíral před sebe prázdný pohled, zastavil jsem u něj. Páchl houbami. Jako by mu oděv skrz naskrz prosáklo mrholení. Stál tam, jako by se už čtyři dny pomalu sušil. Pohledem jsem prozkoumal jeho odění. Měl na sobě krabatý kabát z hnědé, tvrdé, jakoby kožené látky. Byla to kůra. Měl oblečenou kůru. Popošel jsem zcela k němu, postavil se mu tváří v tvář a zadíval se mu do oka. Bylo šedavé, roztečené, byl v něm i zabořený komár a to oko teklo a teklo. Komár se musel namáhat, aby se vyprostil, působil už docela malátně, už se jen nechával lomcovat větrem. Viděl jsem i mužova rozevřená ústa, páchlo mu z nich hnílobou. Vzadu v ústech měl vzhůru vytrčený jazyk. Celý vláknitý a tuhý. Když jsem viděl, jak je narušený, pochopil jsem, proč muž s tím svým pryskyřičným okem na mě jen zírá, když se ho vyptávám, kdo je, odkud pochází a tak dál. Pořádně jsem mu nahlédl do úst a patro měl z holého dřeva. Šedé zvětralé dřevo. I rty měl seschlé. Když jsem mu do jednoho zaškrábal nehtem, začaly se z něj trousit malé i větší stroupky, byla to kůra a ztuhlá tekutina, rány vypadaly příšerně bolavé. On si však tu svou ztuhlou masku nesňal. Nic se v něm nezlomilo. Muselo to přece bolet, to určitě ano. A jistě zakoušel mnoho jiných bolestí, onen muž – neboť v okolí bývají děti, a tak všechny jeho nejspodnější větve byly odřezány nebo odlámany. Některé vylomené hned u kmene strhly s sebou vlákna lýka dolů podél po boku a vryly mu až do dřeva hluboké bílé brázdy. Z těch mu tekla míza, byla ještě čerstvá, muselo mu to působit pekelné bolesti. Chtěl jsem jít dál a otočil se k odchodu. Už jsem byl od něj několik kroků, když jsem zaslechl vítr, co proklouznul kolem, popadl ho za kmen a rozkýval. Uslyšel jsem jeho listí, všechny ty drobné lístečky. Každý jeden z nich začal vyjadřovat mužovy myšlenky, představy a pocity. A já jsem jim naslouchal, protože jsem poprvé pochopil, že to kvůli mně, kvůli tomu, že jsem tady, se ten strom otevřel. Obrácený zády jsem naslouchal všemu, co řekne a vyjádří. V extázi nad tím, že jsem dospěl k formě rostlinné komunikace, nad jeho listy zelenajícími se v přítmí, nad hnědou kůrou coby kůží, nad jeho ranami smáčenými mízou a nad kořeny zabořenými v humusové půdě, nad tím, že ten strom jako celek mohl ke mně přijít a dělat mi společnost. Slyšel jsem, jak se v poryvech větru chvěje každíčký lístek, jak tvoří jednu velkou nepochopitelnou korunu. Musel jsem dál, prostě jsem musel jít dál. Muž zůstal stát, neproniknutelná dřevěná lebka.

Yggdrasil 2

ze sbírky *stromy / pád / třepetání / stát / vrchol / skok*, 2016

Když sloupnete a sníte kůru tisů, zastaví se vám srdce.

Pokud přeříznete čerstvou větev a napijete se hořké mízy, rozplynou se rytmy, které bubnuje.

Když si vložíte do úst hrst tisového jehličí, tělo úplně ztratí kontrolu nad dechem.

Když nad tisovými hoblinami vdechnete jejich suchý prach, vykašlete si jej do krku a nechtěně polknete, zkolabuje vám trávení.

Ta malinká a nepoddajná jedovatá semínka jsou však obalena šarlatovým masitým pláštěm. Ten můžete jíst.

(Prožil jsem nebeskou noc)

ze sbírky *stromy / pád / třepetání / stát / vrchol / skok*, 2016

Dnes v noci jsem prožil
nebeskou noc, zatímco ty
jsi sotva zamhouřila oči
i jen na vteřinu – neboť pokaždé, když jsem se vzbudil,
ležela jsi hned vedle a hladila mě po boku. Jak
krásné to bylo,
zároveň jsem tě však i litoval.

No nic.
Velmi jsem toužil nechat to na sebe působit.
Kromě toho mi tvůj krk spočíval na paži,
takže každý tvůj výdech
mi vystřelil po tricepsu.
V takových podmínkách stejně nejde spát,
jen vyčkávat, kdy přijde impulz další.

Když jsem byl malý, nastavovala
babička své tváře blizoučko k mému nosu,
aby pocítila, zda během spánku ještě dýchám.
Dýchal jsem,
řekla, ale tak klidně, že
popošla znovu k posteli
a raději to prověřila ještě jednou,
zase a znova.
Každou devátou vteřinu této noci
sis mě prověřovala i ty.

Pošli to dál

z románu *Sankthans*, Cappelen Damm, Oslo 2019

Celní pokladník Hans Vik, narozený v Ringerice 23. prosince 1844, zemře v roce 1916. Po jisté době přeruší studium Martha, dcera narozená 17. října 1904, aby pomáhala matce, též Marthe, narozené 18. prosince 1864, vést jejich rodinný penzionát. Tady mladá Martha potkává Wenzela Hermanna Weisse. Tento, narozený v Grossmerkthale v rakousko-uherských Čechách 7. dubna 1887, přišel do Mandalu po první světové válce a po vzniku Československa jako odborník na textil. Weisse přijmou, aby vedl přádelnu Juteveveru v Mandale, a 10. srpna 1925 se stává norským občanem. Dne 5. srpna 1931 jeho žena Martha Weissová porodí dceru.

Čtyři zadržení. Tři propuštění o pár dní později. Poslední zůstal uvězněn a týrán čtyři měsíce.

Prababička říká, že tehdy byla jen doma a vařila. První svědek vypověděl, že ji nejvíc zajímal její vlastní domov, její muž, její dítě. Druhý svědek vypověděl, že byla klidná a tichá. Třetí svědek vypověděl, že byla politicky přímo neutrální; kdyby se nebyla provdala za Weisse, těžko říct, zda by se vůbec nějakým způsobem dostala do kontaktu s NS. Čtvrtý svědek vypověděl, že prababička tvrdila, že by se nestala členkou strany, kdyby nebyla provdaná za Weisse. Pátý svědek vypověděl, že se ráda účastnila setkání strany v Grand hotelu. Šestý svědek vypověděl, že se držela stranou a nemíchala se do pracovních záležitostí svého muže. Sedmý svědek vypověděl, že nemohla být vystavena žádnému politickému tlaku od muže, protože nikdy pro stranu nepracovala, nebyla v žádných komisích ani nic podobného. Zároveň vypověděl osmý svědek, že manželky členů NS se stávaly členkami strany NS automaticky. Prababička uvedla, že byla po celou dobu jen ženou v domácnosti a nedělala jiné práce než domácí.

„Měla jsem v Národním shromáždění (NS) pozici vedoucí domácích zásob. Necítila jsem se kompetentní, abych něco takového zastávala. Naléhali však tolikrát, až jsem tu funkci nakonec vzala. Náplní práce mělo být sbírání krizových návodů a jejich další šíření. Měla jsem dostat direktivu z nějaké kanceláře v Kristiansandu. Nic takového jsem však nikdy neobdržela. Pracovní pozice zanikla sama od sebe.“

Když si měla prababička v roce 1941 obnovit své členství v Národním shromáždění, musela odpovědět na otázku, zda její manžel nemá ve svém rodokmenu židovské prvky. Přihlásil ji do strany ještě v roce 1934, v době, kdy místně vzkvétala. Zdá se, že politice opravdu nerozuměla. Uvedla ano.

Nacismus v Mandale lze považovat za elitářský fenomén. Vedoucí pracovníci firem, lékaři, lékárníci, ředitelé. Ale o čem to vlastně prababička vypovídala? O čem vypovídala ten chudák rybář? Za dobrou makrelovou sezónu a udavačství si v roce 1943 vydělal čtyři roční mzdy. Nikdy se k pradědovi nedostavil bez ryb nebo jiného úlovku. Platili ho penězi, tabákem, pálenkou. (Není zač...) Prababička připravovala veškeré jídlo. Vedla si svou malou domácnost. (Velký dík.) Když okupace skončila, ekonomika ve městě na tom nebyla vůbec špatně. Jen údržba veřejných budov byla zanedbána. Firmám se během nového zřízení dařilo. Vše pokračovalo s novou vervou...

Díváš se do archivních materiálů. Podnikům se daří. Pradědeček naslouchá udavačům. I on sám udává. Informace, které podává dále, vedou k zadržení desítek lidí. Pracuje jako

tlumočník. Je přítomen při mučení. Vyšetřovatelům překládá slova obětí. Prý je zapálenější než bezpečnostní složky. Nesnáší komunisty. Za básně pošle R do koncentračního tábora.

Prababička uvedla, že byla doma a vařila. V pozůstalosti, které po sobě zanechal pradědeček, našli metamfetamin. Kam se v tom celém příběhu poděla babička?